

נעימות התורה

מתוך שיעוריו ודרשותיו של מורינו הרב משה שוורץ שליט"א
רב דקהילתנו וראש הכולל להוראה 'כנסת ישראל'
בס"ד || פרישת חזקת תשפ"ו || גליון 1

נעימות אור החיים הקדוש

נעימות האגדה

פנינים מתורתו של האור החיים הקדוש

וַיִּקְחוּ אֲלֵהֶם פָּרָה אֶדְמָה תְּמִימָה (יט, ב).
דרשו חז"ל, מלמד שכל הפרות קרויים על שם משה. וקשה, מה נשתנה מצות פרה אדומה מכל המצוות, שציוה ה' שכל הפרות שיעשו בכל הדורות יקראו על שמו של משה. ויש לפרש, כיון דרק משה רבינו ידע את כל הכוונות והסודות הנפלאים במצות פרה אדומה, ואם כן בכל הדורות כשיעשו הפרה אדומה יחסר להם חלק הכוונה, לכן ציוה הקב"ה שבכל הדורות צריכים לכיון במעשה המצוה 'על דעתו של משה' שהוא ידע את כל הסודות והכוונות, ואז נחשב להם שגם הם עשו את המצוה בכוונות והשלמה.

וַיִּבְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה גּוֹי וְלֹא הָיָה מִיָּם לָעֵדָה וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן (כ, א-ב).
קשה, מהו כפל הלשון "בני ישראל" ו"כל העדה". וחז"ל דרשו, דבא הכתוב להודיענו שהיו 'עדה שלמה' של צדיקים, ולכאורה קשה, למה הוצרך הכתוב להודיע זאת כאן. ויש לפרש, דרצה הכתוב להפליג בשבחה של מרים, שאף על פי שהיו כולם צדיקים, אך אף על פי כן לא עמד להם זכותם להשאיר להם באר המים שהיה עומד בזכות מרים, וכנסתלקה מרים נסתלק הבאר.

וַיִּנְפְּשֵׁנוּ קָצֶה בַּלָּחֶם הַקָּלָקָל (כא, ה).
יש לפרש, כיון שהטבע הוא שכשהולכים בדרך, המאכל מתעכל מהר, וטבע הולכי דרכים לאכול לחם שהוא קשה להתעכל ומתקיים בבטן למשך זמן יותר ארוך, ולכן הם טענו על המן שהוא לחם רוחני ומתעכל מהר וזהו הגורם להם טורח הדרך, כי הם מרגישים תדיר כאילו בטנם ריקנית.

וְהָיָה אִם נָשָׁךְ הַנֶּחֱשׁ אֶת אִישׁ וְהִבִּיט אֶל נָחֶשׁ הַנֶּחֱשֶׁת וְחָיָה (כא, ט).
אמרו חז"ל, וכי נחש ממית או נחש מחיה, אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין. והנה, יש לדעת מהי כוונת התשובה בזה על טענתם שהקב"ה הביאם במדבר הזה וגו'. ויש לפרש, דהקב"ה רמז בזה הטעם שהביאם אל המדבר, כדי שיהיה לבם תמיד באין הפסק, קרוב להשם, כבן המצפה לשולחן אביו, ערב ובוקר בכל עת וזמן. ואם היה הקב"ה מביאם דרך ישוב ויהיה מזומן לפניהם כדי צרכם, לא יהיה להם דביקות תמידי בהקב"ה, וזה אינו ראוי, ומה מאוד יסובב דבר זה הרחקת הלב מהכרת השגחת הבורא ויראת רוממותו.

כוח דיבורו וברכתו של צדיק

בפרשתנו אומר הקדוש ברוך הוא למשה: **"קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע והשקית את העדה ואת בעייתם"** (כ, ח). ומדייק רבינו האור החיים הקדוש, למה נאמר "ההשקית" שמשמע שמשה רבינו ישקה את כל העדה בעצמו, מדוע איפוא לא ישתו בעצמם, וכתב רבינו לפרש, היות שבדרך הטבע האדם צמא מאוד, אם ישתה כחפצו וכרצונו, יסתכן וימות, ולכן כיון שהיו צמאים מאוד למים - ציוה ה' שמשה בעצמו ישקה אותם אך ורק כשיעור שהם צריכים ותו לא, כדי שלא יסתכנו.

ועוד מפרש רבינו להיפך, שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, שיתן להם לשתות כמה שרוצים, ולמרות שהם צמאים מאוד ויש חשש סכנה אם ישתו הרבה, למרות זאת לא יקפיד על היזקם, כי אותם המים הם 'נְסִיִּים' הם בכל פרטיהם, ולכן גם אם ירצו לשתות כרצונם יותר מכשיעור הצורך, ישקה אותם כרצונם בלא חשש, עכ"ד רבינו האור החיים הקדוש.

ובספר "אור התורה" (לאחד מגדולי החסידות, רבי שלום תאומים) מצא בדברי רבינו מקור לסגולת מים מבורכים, וכתב וז"ל: **ק**: ויש לשאול על דברי קדשו, וכי אפשר שאיש אחד כמשה ישקה כל ישראל שהם ששים רבוא אנשים לבד מהטף. ואולי כוונת הרב, לפי הידוע לנו שברכת הצדיק על המאכל ועל המשתה תועיל ברכתו שלא יזיק המאכל והמשתה - להאוכל והשתה, אף שיאכל וישתה יותר מן השיעור, לכן יצו ה' והשקית את העדה - שלא ישתה העדה, עד שיברך משה תחילה את המים, והרי הוא כאילו השקם ולא יזיק להם, עד כאן לשונו. הרי לפנינו מקור בדברי רבינו, לסגולת 'מים המבורכים' שהצדיק מברך את המים, ומסוגל שלא יגיעו לידי נזק וצער.

עוד מביא רבינו האור החיים הקדוש את דרשת חכמינו שכוונת ה' באומרו "ודברתם אל הסלע", שידברו פרק של דברי תורה לידו, ועל ידי כך יוציא את מימיו, ומבאר רבינו הקדוש את הענין: **"על ידי שישינה עליו פרק אחד של חיי עולם מפה קדוש, יעורר כוח שבדומם ומזה יתעורר עליו מים"**. עכלה"ק. ומוסיף לבאר, כי על גבי המטה של משה היה חקוק שם המפורש של הקדוש ברוך הוא, וזה נתן כח למטה לעורר את כח הדומם ולהוציא מים.

בזה מובן מה היה גודל החטא במה שהכו על הסלע ולא דיברו אליו, שלכאורה הרי התכלית היה שיצא להם מים. אלא חפץ היה הקדוש ברוך הוא, שיתבוננו ישראל בכח התורה שיוצא מפה קדוש, שיש לו כוח לעורר דומם. ולכן כשהכו במטה כעס הקדוש ברוך הוא, כי בני ישראל יתלו את הדבר בכח שם המפורש החקוק עליו. וידוע בזה דברי רבינו האור החיים הקדוש בפרשת בשלח (שמות יד, כז): **"התנה ה' על כל מעשה בראשית להיות כפופים לתורה ועמליה, ולעשות כל אשר יגזרו עליהם, וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא. ולזה תמצא כמו כן בשמים, ובארץ, ובכוכבים, ובשמש, וירח - שלטו עליהם הצדיקים יחידים, ואין צריך לומר מרובים, כאשר חקק ה' להם בעת הבריאה, והכל בכח התורה. עכלה"ק.**

נעימות הסיפור

סיפר הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל, ששמע מפי הגאון רבי רפאל אלנקווא זצ"ל, כי פעם הגיע אל רבינו האור החיים הקדוש יהודי אחד מעשירי 'סאלי', ישועה שפורטש' היה שמו, והתאונן על מקרה מצער אשר קרה, כי לא מכבר רכש פרדס גדול מישמעאלי, ושילם עליו טבין ותקליון, כי היו בו באותו פרדס שני מעיינות מים זכים ומתוקים והוא סבר שיתעשר מממכרם, אך בקושי חלפו חודשיים ימים ושני המעיינות יבשו ואין בהם לחלוחית. ביקש האיש את ברכת רבינו כי תשוב הנביעה למעיינות. אדהבי והכי, תוך כדי שהיה יושב במחיצת רבנו, נטל העשיר כד מים שעמד על השולחן, מזג לעצמו כוס מים ושתיה לרוויה, אך על שתיית המים לצמא לא בירך 'שהכל' וגם 'בורא נפשות' לא אמר.
נענה רבינו ואמר: אכן נודע הדבר, כי מחמת שאינך מברך על שתיית המים, לא לפניה ולא לאחריה, אינך ראוי לברכת המעיינות. כל עוד והיו ברשות הישמעאלי, לא תבעו המים את עלבונם, אך כאשר זכו ובאו ברשותו של יהודי כשר, שמחו המים כי עומדת להתמלא משאלתם "אנן בעינן למהוי קריבא למלכא". והלא מקרא מלא דיבר הכתוב (ישעיה יב, ג) "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", 'בששון' ראשי תיבות: ב'ברכות ש'ותים, ש'הכל ו'בורא נ'פשות, אזי יתקיים המשך הפסוק "ממעייני הישועה".
קיבל האיש על עצמו להקפיד לברך על המים, ואף את עצת רבינו קיבל להעמיד שומר שיפקח על כל יהודי השותה מן המעיין שיברך על המים לפני שתייתו ולאחריה. לאחר עשרים וארבע שעות שבה נביעת המים במעיינות.

פלאי ההלכה

חידה נפלאה בשולחן ערוך
ונושאי כלי

איך יתכן, אדם עושה פעולה מסוימת בשבת, ודינו תלוי בשעה שעושה את המלאכה, דהיינו, אם הוא עושה פעולה זו בשעה שלש בליל שבת קודש - הוא חייב משום שעבר על אחת מהל"ט מלאכות של שבת, אבל אם הוא עושה פעולה זו בשעה עשר בבוקר ביום שבת קודש - הוא פטור, ואף שלא עשה שום שינוי בפעולה ובכוונה?

מקור לתשובה - מסכת שבת דף ק"ו ע"ב וברש"י שם, ועיין עוד בהגהות הרש"ש שם.

פלאי החיים

חידה נפלאה במשנתו של
האור החיים הקדוש
על הפרשה

חידוד א' - היכן מצינו שהתורה מחשיבה עם מסויים שלא כשם האמיתי שלהם, אלא כשם הלבוש שהולכים עמו? [ולומדים מזה עד היכן הלבוש משפיע על מהות האדם]

מקור לתשובה - אור החיים הק' בפרה"ש עה"פ וישמע הכנעני מלך ערד וגו'.

חידוד ב' - איזו מצוה אם האדם מקיימה, נחשב כאילו קיים את כל התרי"ג מצוות, ומדוע?

מקור לתשובה - אור החיים הק' בפרה"ש עה"פ זאת חקת התורה וגו'.

מחזור צה נצרך ומופיע ע"י

מכון "פלאי התורה"

תשובות ניתן לשלוח לאימייל:

torat6398@gmail.com

או לפקס: 153-8855-6981

בין כל המשיבים נכונה על

האידות - תתקיים הגרלה

אודשית על 4 פרסים:

1. ספר "נר המעריב"

2. "צאירות לשבת עטרת אורח"א"

3. 100 ש"ח

4. 50 ש"ח

מענה על כל אודה מצכה בפרטים

נוסף בהצלחה

שמות המזכירים והתשובות יתפרסמו בבליון

כאשר יכלו החשיפות ע"י הארון חנ"ל בלבד

ניתן להשיג את המליון

לפי בקשה בכתובות חנ"ל

וכן בביתא"ד רא' אביאצרא 20 ב"ב

פסקי הלכה בעניינים שונים

הלכות וענייני תפילת תשב"ר

חינוך קטנים לתפילה

א. קטנים שהגיעו לחינוך, 'חייבים' לחנכם להתפלל תפילת שמונה עשרה (סימן קו סעיף ג ושועה"ר ומשנ"ב שם).

ב. הזמן שנקרא 'הגיע לחנוך' לק"ש ותפילה - מגיל שש. ולילד שאינו חריף - מגיל שבע (פמ"ג שם סק"ו, ב"ח סימן ע', וראה לשון השו"ע סימן נה סעיף ד).

ג. צריך לחנך את הקטן לברך 'ברכות השחר' בכל יום (היעב"ץ בספרו מגדל עוז, תעלה ז). וראוי לחנכו גם על פסוקי דזמרה (הגר"ח פלאגי).

ד. ראוי לחנכם להתפלל בזמן תפילה. [פשוט, שהרי צריך לחנכו לכתחילה לקיים המצוה כפי ההלכה בשלימות. וכן כתב להדיא הרה"ק בעל באר מים חיים ז"ע בספרו 'ארץ החיים' ברכות דף כ, ב].

ה. כתב הרמ"א (סימן קכד סעיף ז): וילמד בניו הקטנים שיענו 'אמן', כי מיד שהתינוק עונה אמן, יש לו חלק לעולם הבא.

ו. כתב ה'חפץ חיים' (ב'קול קורא', שנת תרע"ד): 'חובה על כל אחד ללכת לבית המדרש עם בניו בכל יום להתפלל שחרית מנחה וערבית בציבור דוקא, ולענות איש"ר קדושה וברכו, כי על ידי זה מתבטלות בכל יום כמה וכמה גזירות מישאל.

חינוך קטנים לק"ש וברכותיה

ז. נחלקו הראשונים האם יש חיוב חינוך למצוות קריאת שמע (ראה ברכות כ, א רש"י ותוס'). ולהלכה קי"ל ש'ראוי' לחנכם לקרוא ק"ש שחרית וערבית, אבל על זה אין 'חיוב חינוך' (סימן עה סעיף ב).

ח. וראוי לחנכו גם על ברכות קריאת שמע לפנייה ולאחריה (משנ"ב שם סק"ו).

ט. אם הילד ישן עד סוף הזמן, אין צריך להקיצו באופן שזה יגרור לו צער או עייפות במשך היום וכדומה, כיון שמעיקר הדין נקטינן כרש"י דאין עליו חיוב (ספר חינוך הבנים בשם מרן השבט הלוי זצ"ל, וכ"כ בשו"ת אור לציון ח"ב פרק מ"ג אות יג). ומכל מקום ראוי שיקרא אחר כך ק"ש [פשוט, כמו במי שחייב בק"ש מדינה, שמקבל שכר כקורא בתורה].

י. גם קטן שלא הגיע עדיין לגיל חינוך, וברר התחיל לדבר, צריך אביו [או המלמד] ללמוד איתו בכל יום פסוק הראשון של 'שמע ישראל'. ולא דוקא בזמן קריאת שמע, רק במשך היום (משנ"ב סק"ז).

יא. ראוי ונכון לחנך את הקטנים לקרוא בכל ערב לפני שינתם 'קריאת שמע שעל המטה', ותהיה להם בזה תועלת גדולה ליראת שמים. וכן לחנכו לומר 'ברכת המפיל', אך שיזהר שלא ידבר לאחר ברכת המפיל (בן איש חי שנה ב', כי תצא אות כ"ב; כף החיים להגר"ח פלאגי זצ"ל סימן ב' סעיף ד').

ילד שבוכה ומפריע באמצע התפילה

יב. קטן שבוכה ומפריע לאביו או למתפללים בתפילת שמונה עשרה, אסור לאביו לדבר אליו כדי להרגיעו, אבל מותר לרמוז לו בידיו כדי שישתוק (משנ"ב סימן קד סק"א).

יג. ואם אין מועיל ברמיזה בעלמא, מותר וצריך האב לילך אליו באמצע שמונה עשרה בשביל להרגיעו [בלי לדבר]. ואם יש צורך, מותר לו גם להשמיע קול השתקה של 'נו' או 'שע' וכדו'. ואם אינו מועיל כל זה, עליו לצאת עם הילד מחוץ לבית הכנסת או לקחתו לביתו [בלי להפסיק בדיבור], וימשיך שם התפילה (ברכ"י סימן קד בשם המהר"ם חביב; שו"ת באר משה ח"ג סימן יב; תפילה כהלכתה בשם הגרש"א).

יד. לכתחילה עדיף שהאב יסיים הברכה שאוחז בה, ואח"כ יעשה הנ"ל (עפ"י משנ"ב סימן צ"ו סק"ז, ובסימן צ"ז סקט"ז).

טו. כתב המשנה ברורה (סימן קכד ס"ק כח) וזה לשונו: וצריך שיחנכם שיעמדו באימה ויראה. והקטנים ביותר הרצים ושיבים בבית הכנסת בשחוק, מוטב שלא להביאם, דהרגל נעשה טבע, וגם שמטרידים להצבור בתפילתם. עכ"ל. [ומקור הדבר בשל"ה הקדוש מסכת תמיד, פרק נר מצוה].